

in the segments of legal advisory and consulting services in the field of IT, which are not traditional day rates and hourly rates [2].

There is a tendency to expand the geography of consulting services. If the initial stages of a large share of the market of consulting services focused in Kiev, at the moment the large consulting firms or their offices are located in almost all cities of Ukraine. Most consulting companies of Ukraine providing services accounting or legal advice, have a cadre of up to 10 people and are found everywhere. Experts note the orientation of consulting services to regional specifics.

As for 2012 consulting services market in Ukraine is developing rapidly. Today, experts compare it to the markets of developed European countries both in quantitative and qualitative indicators of a positive trend. Many experts say the growth in this segment in the first place is due to a change of attitude and approach the companies that provide such services. Because of the economic crisis, the company revised views on the world of consulting. Many companies today are interested in reducing the risks associated with running your own business. This causes quite a rapid growth consulting firm, which is primarily found in large industrial cities and business centers.

Despite the rapid development of the consulting market in Ukraine, the demand for consulting services is low. This is facilitated by a number of reasons.

However, the demand for consulting services remains low. The main problems that hinder its increase are: poor awareness of the potential consumers of consulting market and its possibilities, the difficulty of obtaining objective information on consulting firms and their services, expertise, scope and perceived quality of advisory services; distrust of consulting in general, not necessarily due to sufficient level of professionalism on the part of consultants, low level of integration of Ukrainian consulting companies in the international community consulting, low activity of professional associations of consulting market in Ukraine. These problems are due to the immaturity of the consulting market in Ukraine.

Literature

1. Бондар О.В. Управління взаємовідносинами консалтингового підприємства з клієнтами / О.В. Бондар // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 175. – С. 42-46.
2. Деловые консультационные услуги. Информационный бюллетень. – European Bank for Reconstruction and Development, апрель 2011 г.
3. Кальна-Дубінок Т.П. Управлінський консалтинг в інноваційному розвитку підприємств / Т.П. Кальна-Дубінок // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – № 142 ч.1. – С.76-80.
4. Иваненко А. Консалтинг и консалтинговые услуги в Украине / А. Иваненко. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.liskovskogo.com/consulting/konsalting-i-konsaltingovye-uslugi-v-ukraine.html>
5. Кудінова, І.П. Управлінські рішення в консалтингу / І.П. Кудінова, Н.М. Нестеренко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – № 142 ч.1. – С.112-115.
6. Прокопенко Р.В. Механізм рефлексивного управління взаимоотношеннями консалтингової фірми з клієнтами / Р.В. Прокопенко, В.В. Свириденко // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – № 213. – С. 85-87.
7. Родіонова О.Ю. Консалтингові технології розвитку маркетингового потенціалу підприємств / О.Ю. Родіонова // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – № 214. – С. 63-64.
8. Чайка І.П. Конкурентне середовище консалтингового ринку України / І.П. Чайка // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 103. – С. 200-203.

334.78(477)

*Мусієнко В.Д., к.т.н., доцент,
Бондар А.Ю., студент,
Петрова А.Є., студент,
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

СТАН ТА АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕХНОПАРКІВ В УКРАЇНІ

Аналіз світового досвіду показує, що економічне зростання розвинутих країн вже давно базується на використанні сфери знань і високих технологій, а їх ефективне поєднання гарантує прогресивний розвиток нації та людства. Однією з найбільш вдалих форм такої інтеграції є технопарки. Світова практика не залишає сумнівів щодо ефективності та надзвичайної корисності таких типів вільних економічних зон (ВЕЗ), як технопарки. Ці зони відзначаються високим рівнем інноваційної діяльності, являють собою форму

інтеграції науки та виробництва. На відміну від інших форм ВЕЗ діяльність технологічного парку пов'язана і скооперована з відомими науково-дослідними центрами та університетами, а також з економікою певного регіону. Отже, головна ідея, покладена в основу створення такого типу організаційних структур, полягає у створенні у певному обмеженому просторі виключно сприятливих умов для інноваційної діяльності. Актуальність цієї проблематики підсилюється за умов намагання України зайняти провідне місце серед держав-лідерів інноваційного розвитку світового господарства.

Метою статті є визначення сутності науково-технологічного парку, вивчення вітчизняного досвіду використання технологічних парків як механізму розвитку інноваційної діяльності, визначення проблем та можливостей функціонування технопарків в Україні, зокрема їх створення у Кривому Розі.

Проблеми створення і підвищення ефективності діяльності технологічних парків в Україні знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема В.М. Геєця, А.С. Гальчинського, А.К. Кінаха, В.П. Семиноженка, О.А. Мазура, В.С. Шевкалюка, Д.В. Табачника та ін.

Сучасний стан інноваційної діяльності технологічних парків залишається таким, що не відповідає всезростаючим потребам України, а тому потребує подальшого удосконалення організаційно-економічного механізму їх створення і функціонування.

У Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 роки та Програмі економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки визначено, що інноваційна модель розвитку держави є одним з пріоритетних напрямів здійснення національної політики. Організаційними формами елементів інноваційної інфраструктури, яка зараз формується в Україні, є інноваційні центри, наукові парки, центри трансферу технологій, технопарки, регіональні інноваційні кластери, інноваційні бізнес-інкубатори. Одним із ключових елементів інноваційної інфраструктури є технологічні парки [1].

Технологічний парк – це науково-виробничий територіальний комплекс, головне завдання якого складається у формуванні максимально сприятливого середовища для розвитку малих і середніх наукоємних інноваційних фірм. Як правило, основною структурною одиницею технопарку є спеціалізований центр. В структурі технопарків представлені наступні центри: інноваційно-технологічний; навчальний; консультаційний; інформаційний; маркетинговий; юридичний; фінансовий; економічний; промислова зона.

Існують територіальні і функціональні технопарки, основною умовою успішної діяльності яких є надання державою спеціального режиму сприяння. Однією з головних переваг територіальних технопарків є висока концентрація нових сучасних виробництв схожої спрямованості в одному місці. Проте в даному випадку виникає необхідність наявності істотного державного фінансування на будівництво та обладнання обраної території в безпосередній близькості від великих наукових, освітніх та виробничих центрів [2].

Законодавчою базою діяльності технопарків є Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків». Відповідно до Закону технологічний парк визначається як юридична особа або об'єднання на підставі договору про спільну діяльність юридичних осіб, головною метою яких є діяльність щодо виконання інвестиційних та інноваційних проектів, виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та конкурентоспроможної на світових ринках продукції.

Взагалі, технопарки України умовно можна розділити на три категорії:

1. Технопарки, що створені при вищих навчальних закладах, які не мають жодних пільг і будь-якої іншої підтримки з боку держави (прикладом є технопарк «Львівська політехніка»).
2. Технопарки, які функціонують всередині спеціальних (вільних) економічних зон і відповідають вимогам законодавства про ВЕЗ (СЕЗ «Славутич», «Азов», «Донецьк» та ін.).
3. Технопарки, створені на базі великих наукових центрів чи при вищих навчальних закладах, які мають потужні наукові підрозділи, користуються спеціальними пільгами та державною підтримкою.

Після прийняття цього закону в 1999 році були створені перші 3 технопарки, а на сьогодні передбачений законом спеціальний режим поширюється вже на 16 технопарків, із яких дійсно працюють 8 (табл. 1) [3].

Як бачимо, три провідних технопарки Києва, Харкова та Донецька забезпечують 99% випуску інноваційної продукції всіх українських технопарків та реалізують більше 70% всіх проектів технологічних парків.

В рамках виконання інноваційних проектів технологічних парків з 2000- 2011 рр. обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 12,25 млрд. грн. За 2011 рік загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції дорівнює 341,717 млн. грн., що на 509,79 млн. грн. менше, у порівнянні з 2010 роком.

Таблиця 1

Технопарки, які діють на території України

№ п/п	Технопарк	Дата реєстрації	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.
1	«Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона» (м. Київ)	липень 2000	8792
2	«Інститут монокристалів» (м. Харків)	липень 2000	2957
3	«Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка» (м. Київ)	червень 2001	406
4	«Вуглемаш» (м. Донецьк)	листопад 2001	54
5	«Інститут технічної теплофізики» (м. Київ)	вересень 2002	5
6	«Київська політехніка» (м. Київ)	червень 2003	30
7	«Інтелектуальні інформаційні технології» (м. Київ)	грудень 2003	-
8	«Укрінфотех» (м. Київ)	листопад 2002	14
9	«Агротехнопарк» (м. Київ)	жовтень 2007	-
10	«Еко-Україна» (м. Донецьк)	-	-
11	«Наукові і навчальні прилади» (м. Суми)	-	-
12	«Текстиль» (м. Херсон)	грудень 2007	-
13	«Ресурси Донбасу» (м. Донецьк)	-	-
14	«Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій» (УМБІЦЕНТ) (м. Одеса)	-	-
15	«Яворів» (Львівська область)	серпень 2007	1,5
16	«Машинобудівні технології» (м. Дніпропетровськ)	листопад 2008	-
РАЗОМ			12259,5

Динаміка зменшення обсягів реалізованої інноваційної продукції відображає припинення державної підтримки технологічних парків. Платежі до державного бюджету України та державних цільових фондів від реалізації проектів технопарків склали 37,5 млн. грн. (за аналогічний період у 2010 році – 66,2 млн. грн.).

Слід підкреслити, що разом за час діяльності технопарків було перераховано до бюджетів та цільових фондів майже 1 млрд. грн. Проте слід зазначити, що з 2007 року в даному процесі спостерігається динаміка зменшення. Витрати на НДДКР збільшились втричі до 74 млн. грн. проти 23 млн. грн. у 2010 році. В період з 2000-2011 рр., в рамках дії спеціального режиму діяльності технологічних парків, на спеціальні рахунки було перераховано 511 млн. грн., у 2011 році було перераховано трохи більше 1,067 млн. грн., що на 373 тис. грн. менше у порівнянні з 2010 роком (1,44 млн. грн.).

За опублікованим дослідженням Міністерства освіти і науки України «у 2011 році активність технопарків практично зведено до нуля: кількість діючих проектів технопарків зменшилася майже в 7 разів (з 108 до 17). При чому 11 проектів було зареєстровано в 2008-2009 роках, тоді як з 2005 року по кінець 2007 року не було зареєстровано жодного. Основною причиною такої ситуації є невиконання Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» та зміни до нього, невиконання законодавчою та виконавчою гілками влади положень законів, спрямованих на створення сприятливих умов для суб'єктів інноваційної діяльності.

Аналіз результатів (табл. 2) показує, що фінансування наукових проектів за рахунок коштів виконавця в значній мірі перевищує дотації державного бюджету на проведення досліджень. Що стосується залучення іноземного капіталу та інвестиційної привабливості, то істотний спад спостерігається в 2011 році в порівнянні з 2010 роком.

При формуванні концепції функціонування науково-технологічних парків часто не формалізовані моделі фінансування інноваційних проектів, організаційно-економічна і виробничо-господарська моделі, відсутнє чітке уявлення про послуги в проектах, які будуть в подальшому реалізовані, не проведена оцінка готовності інженерних комунікацій та інфраструктури. Всі перераховані фактори призводять до негативних тенденцій розвитку науково-технологічних парків, пов'язаним з високими ризиками щодо державної підтримки. Наявність податкових і митних преференцій дозволить підвищити інвестиційну привабливість.

Представлені проблеми в тій чи іншій мірі властиві технопаркам в Україні, але за ступенем значущості на перше місце потрібно поставити розгляд питань, пов'язаних з невизначеністю державної підтримки та непривабливістю науково-технологічних парків для інвесторів [4].

Витрати на науково-дослідну діяльність в Україні

Рік	Загальна сума витрат на інноваційну діяльність, млн. грн.	В тому числі за рахунок засобів			
		Власних	Державного бюджету	Іноземних інвесторів	Інші джерела
2002	3013,8	2141,8	45,5	264,1	562,4
2003	3059,8	2148,4	93,0	130,0	688,4
2004	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2006	6160,0	5211,4	114,4	176,2	658,0
2007	10850,9	7999,6	144,8	321,8	2384,7
2008	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
2009	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2

Досвід успішно функціонуючих об'єднань за кордоном показує, що обидві категорії проблем пов'язані між собою. Потужна державна підтримка, що забезпечує пільгове оподаткування, митні преференції, державні гарантії, дає можливість залучити великих інвесторів і зменшити ризик проекту.

Слід зазначити, що в більшості науково-технологічних парків економічно розвинених країн держава є найбільш значимим інвестором, що дає можливість серйозного фінансування та, в свою чергу, дозволяє підтримувати конкурентоспроможність держави в різних галузях промисловості.

Світовий досвід становлення технологічного ринку в США, Японії, Швеції, Тайвані та ін. показує, що основним елементом державної політики в розвинених країнах є програми стійкого розвитку і створення техноекополісів і технопаркових структур як інноваційних центрів. Економічний розвиток техноекополісів і технопарків перетворює периферійні області з відносно відсталою економікою у високорозвинені регіони, забезпечені високими технологіями в різних сферах промислового і сільськогосподарського виробництва, транспорту, зв'язку. При цьому розв'язуються регіональні завдання соціального розвитку, зокрема, створення додаткових робочих місць, підготовка власних фахівців, створення інфраструктури і ін.

У розвинених країнах ці структури розміщуються при великих наукових центрах. Користувачами технопарків виступають маленькі приватні фірми, засновані, як правило, молодими вченими, які прагнуть започаткувати конкурентоспроможний бізнес. Без відповідної допомоги, на початковому етапі, поява високотехнологічного бізнесу просто неможлива. Чим складніша наукова концепція, закладена в основу бізнес-проекту, тим більша підтримка має бути надана. Зазвичай послуги технопарку після відповідного обговорення бізнес-проекту незалежні експерти надають на період до 5-7 років. За цей час необхідно відпрацювати технологію, знайти партнерів і, найголовніше, – споживачів продукції. Фінансова діяльність компанії протягом цього періоду перебуває під безпосереднім контролем якогось банку (як правило, приватного), який може надати необхідну допомогу, але водночас контролює кожну угоду і стежить за тим, аби всі зусилля започаткованої справи, були спрямовані на розвиток бізнесу.

На жаль, у наших реаліях технопарками оголошуються підприємства, в яких працюють десятки і більше людей, використовуючи вже досить розроблені й налагоджені технології. У надрах деяких науково-дослідних інститутів трапляються по-підприємницькому налаштовані люди, які прагнуть розпочати бізнес, побудований на науковому досвіді. Проте через відсутність справжніх технопарків вони фактично займаються прихованою комерцією на робочих місцях, маскуючи свою діяльність під науку й використовуючи інфраструктуру інститутів не за призначенням [5].

З усіх визнаних у світі елементів забезпечення інноваційної діяльності в Україні присутні певним чином тільки технологічні парки, якими вироблено наукоємної продукції лише на 1,5 млрд. дол. і створено 3 тисячі нових робочих місць, що у кілька десятків разів менше, ніж в окремих технопарках Китаю чи Індії [6].

Форма діяльності, реалізована в українських технопарках, ефективна лише для великих науково-виробничих комплексів, таких як Інститут електрозварювання ім. С.О. Патона або інститут монокристалів. Технопарк не повинен продавати продукцію, він лише надає допомогу компаніям по виведенню цієї продукції на ринок. При цьому в структурі парку обов'язково має бути виробнича зона, а також бізнес-

інкубатор, необхідний для стимулювання розвитку малих високотехнологічних компаній на ранніх стадіях розвитку. Іншими словами, на майданчику правильно організованого технопарку повинні зійтись всі учасники інноваційного процесу – представники науки, бізнесу та інвестори. В цьому випадку автори інноваційних ідей отримують повноцінну підтримку в їх реалізації на всіх стадіях, включаючи допомогу в його дослідженні, а також у залученні інвестицій, пошуку споживачів. Якщо в Україні з'являться такі майданчики, необхідність в податкових пільгах відпаде. Завдання держави – запустити цей процес [7].

Стимулювання зростання інновацій у сфері високих технологій повинне здійснюватися за рахунок залучення фінансових коштів в область інноваційного підприємництва і утримання висококваліфікованих кадрів шляхом створення нових робочих місць високого рівня престижу.

Досягнення даних завдань можливе за рахунок тісної взаємодії капіталу (відособленого майна) і науково-технічного центру (вищого учбового закладу), чію науково-дослідну, дослідно-конструкторську та технологічну діяльність даний капітал покликаний фінансувати. Вказаний капітал утворюється за рахунок внесків інвесторів в статутний капітал комерційної організації, сама конструкція якої припускає відособлення майна юридичної особи від майна його засновників, а отже, служить формуванню капіталу.

Підводячи підсумок сказаному, хотілося б відзначити наступне:

1. За підрахунками спеціалістів, у цей час у країні діють 14 законодавчих актів, близько 50 нормативно-правових урядових актів, 100 різноманітних відомчих документів, що регламентують інноваційну діяльність за такими важливими аспектами, як визначення науково-технологічних та інноваційних пріоритетів, фінансове забезпечення інноваційної діяльності, функціонування технопарків тощо.

Разом з тим, більшість механізмів фінансової підтримки та податкового стимулювання, передбаченого цими актами, не застосовуються в повному обсязі. Світовий і вітчизняний досвід свідчить, що чим частіше змінюються правові норми, тим гірше вони виконуються.

2. На даний момент немає:

– чіткого визначення нормативно-правовими актами України всіх елементів ринкової інноваційної інфраструктури, що можуть бути за призначенням віднесені до групи об'єктів підтримки інноваційної діяльності;

– загальноприйнятого визначення або сталої класифікації технопарків.

3. Світовий досвід становлення технологічного ринку в розвинених країнах показує, що основним елементом державної політики є програми стійкого розвитку і створення технокополісів і технопаркових структур, які виступають як основне джерело впровадження високих технологій у виробничий процес.

Отже, у Кривому Розі існує гарна перспектива створення технопарку, оскільки є наявність усіх учасників інноваційного процесу – представників науки, бізнесу та інвесторів. На базі Криворізького національного університету, гірничозбагачувальних комбінатів, шахт, ПАТ «Арселор Міттал Кривий Ріг» потрібно створити технопарк, метою створення якого було б розширення можливостей застосування наукових розробок, впровадження інноваційних технологій у сферу виробництва, сприяння подальшому розвитку малого і середнього бізнесу серед молодих учених і студентської молоді, сприяти розвитку системи взаємодії молодих вчених, адміністрацією міста та промислового сектору міста.

Література

1. Дорошко О.О. Технопарки як засіб стимулювання інноваційної діяльності / О.О. Дорошко // Ефективна економіка / Електронне наукове фахове видання Академії муніципального управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>

2. Питерская М.В. О проблемах развития научно-технологических парков в Украине / М.О. Питерская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

3. Чудаєва І.Б. Ефективність функціонування технопарків України / І.В. Чудаєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

4. Измайлова Н.В. Діяльність технологічних парків в Україні / Н.В. Измайлова, О.І. Кочаков // Криворізький економічний інститут «Київського національного економічного університету ім. Вадима гетьмана» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua>

5. Технопарки как инструмент интенсификации развития производства. Понятие, функции и задачи технопарков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://raexpert.ru>

6. Гостев А. Развитие и концепция создания технологических парков / А. Гостев, С. Сенинский // Инновации и предпринимательство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.innovbusiness.ru>

7. Мусієнко В.Д. Технопарк як рушійна сила інноваційного процесу в Україні: проблеми та перспективи розвитку / В.Д. Мусієнко, А.О. Підпанок, К.В. Новак // Молода Наука України / Збірник КЕІ, 2009. – № 1 (17). – С.61-63.

Рецензент д.е.н., професор Є.В. Афанасьєв